

KEZDETEK

1934 novembertől 1935 júniusáig

Az alkoholfogyasztás korlátai

A történet New York-ban, Brooklyn városrészben, a Clinton Street 182. szám alatti barna téglás házban kezdődik, amikor 1934. november végén, egy nyirkos, hideg délutánon, két férfi ült egymással szemben a konyhaasztalnál. A ház, amelyet csak részben fűtöttek, nyilvánvalóan már látott szebb napokat is. A sietve rendbe hozott konyhában enyhén édes, állott alkohol illata lengett. A fehér viaszosvászonnal borított asztalon két pohár, egy kancsó ananászlé és egy üveg gin állt, amelyet nemrég került elő a szomszédos fürdőszoba toiletjének felső tartályában lévő rejtékhelyről. A látogató, aki ápolt megjelenésű és ragyogó szemű volt, szelíd, de fájdalmas mosollyal nézte a jelenetet; A magas, vékony, szikár arcú házigazda kissé túl hangosan nevetett, nem annyira a hanyag öltözete vagy a frissen borotvált arcán látható szakállfoltok miatt aggódott, hanem inkább barátja bejelentése miatt, mert barátja, egy régi ivócimborája épp akkor készült valmire.

„Nem, köszönöm, nem kérek. Nem iszom.”

„Nem iszol? Miért nem? Abbahagyta az ivást?”

„Nem, nem úgy értem. Csak ma nem iszom.”

„Ma nem iszol! Ebby, mi ütött beléd?”

„Hát, már nincs rá szükségem: Vallásos lettem.”

A házigazda megdöbben. *Vallás*. Gondolatai másfelé kalandoztak, miközben vendége tovább beszélt. Az első gondolata az volt: „Remek! Ez azt jelenti, hogy nekem több jut!” Most már nem kellett attól tartania, hogy pótolnia kell a készletét, ha a felesége hazatérne, mielőtt a vendég távozna. Bár ez a felismerés némileg megörvendeztette, a fejében egy kevésbé vidám gondolat kavargott. Bármennyire is várt már arra, hogy történeteket cseréljen egy régi barátjával, ez a vidám kilátás most hirtelen elszállt – „vallásos lett” valóban! Tudta, hogy barátja valaha túl sokat ivott. Az alkoholista elmebajából vallási elmebaj lett?”

Bármennyire is volt lehangoló és rossz ízű ez a jelenet, mély jelentőség, és mély irónia rejtőzött benne. A jelentősége: aminek tanúi voltunk, nem más, mint az Anonim Alkoholisták eszméjének a születése volt. Az irónia: a gondosan ápolt, száraz, vallásos szövegeket szajkózó látogató, Edwin T. – becenevén „Ebby” – három, alkohollal átitatott évtizeddel később, gyakorlatilag a szeretetszolgálat gondozásában halt meg; a cinikus, nyugós, túl hangosan beszélő és nevető házigazdája – William Griffith Wilson – pedig ezt az utolsó ivászatot követően soha többé nem ivott egy csepp alkoholt sem. „Bill W.” néven megajándékozta Amerikát és a világot egy programmal, egy közösséggel, amelyhez idővel több mint kétmillió ember csatlakozott, ami számukra szó szerint életmentő volt.

Az alapgondolat születése: az ilyen kezdeti pillanatok mindig nehéz pontosan meghatározni, és maga az Anonim Alkoholisták szervezet is egy másik „alapító pillanat” emlékét őrzi. Azonban itt, ebben a konyhában azon a sötét novemberi délutánon egy mag el lett ültetve Bill Wilson elméjében,

amelyet az alkohol által elzsibbadt agya sem akkor, sem később nem tudta sem elnyomni, sem kimosni – az a mag, amelyet végül ő gondozott és nevelt fel, és amelyből az Anonim Alkoholisták programjának és közösségének az alapja lett: „A közös szenvedésben megtalált rokonszenv, amikor egy alkoholista beszélget a másik alkoholistával.”

Az a gondolat, hogy egy ilyen beszélgetés segíthet, fontos volt. Az ötletek természetesen nem a semmiből nőnek ki. Az eredete és a fejlődési útja ezeknek a fogalmaknak segít megérteni, hogyan fejlődött ki belőlük az Anonim Alkoholisták programja és közössége.

Valamikor 1931-ben egy másik férfi – egy fiatal, tehetséges és gazdag pénzügyi zseni, az alkoholizmusával kapcsolatos kilátástalansága miatt a kétségbeesés szélére sodródott. Gyakorlatilag szinte minden más „gyógymódot” kipróbált, majd a kor egyik legnagyobb orvosához, és pszichiátriai tehetségéhez fordult. Elutazott Zürichbe, hogy Dr. Carl Gustav Jung gondozása alá kerüljön. Jung és Rowland H. közel egy éven át dolgozott egymással, végül úgy fejeződött be a kezelés, hogy határtalan csodálatot érzett az orvos iránt, és szinte ugyanolyan nagy bizalommal tekintett az új személyiségére.

Rowland nagy megdöbbenésére hamarosan visszaesett az alkoholizmusba. Mivel biztos volt abban, hogy Jung az utolsó mentsvára, ezért visszatért Zürichbe a pszichiáterhez. Bill Wilson 1961-ben Dr. Jungnak írt levelében így fogalmazott – „az Ön [és Rowland] közötti beszélgetés lett az első láncszem az események sorában, amely az Anonim Alkoholisták alapításához vezetett.” Wilson és Jung későbbi emlékei szerint ez a beszélgetés két lényeges pontot érintett. „Először is, Ön őszintén elmondta neki, hogy a további orvosi vagy pszichiátriai kezelés tekintetében reménytelen az esete.” Másodszor, Rowland kétségbeesett kérdésére, hogy létezhet-e valami *másféle* remény, Jung „egy spirituális vagy vallási tapasztalatról – röviden, egy valódi változásról” – beszélt, azonban arra figyelmeztette, „az ilyen tapasztalatok néha eredményeztek felépülést az alkoholistáknak, de ezek... viszonylag ritkák.”

Az első ponttal kapcsolatban Wilson így írt Jungnak: „Ez az őszinte és alázatos kijelentése minden kétséget kizáróan az első alapkő volt, amelyre társaságunk azóta épült.” A második kijelentésre – amely egy csekély reménysugarat kínált – válaszul Rowland csatlakozott az Oxford csoporthoz, „egy evangélikus mozgalomhoz, amely akkoriban Európában a sikere csúcán állt.” Emlékeztetve Jungot erre, Wilson – aki közös barátjuk, Ebby T. révén állt kapcsolatban Rowland H.-val – kiemelte, hogy az Oxford csoport „nagy hangsúlyt fektet az önvizsgálat, a gyónás, a jóvátétel és a mások szolgálatába állás elveire”.+

+ Az Oxford-csoportot a második fejezetben fogjuk részletesen áttekinteni. Ez egy felekezeten kívüli, teológiai konzervatív, evangélikus stílusú kísérlet volt arra, hogy visszanyerjék annak a lendületét és szellemét, amit tagjai az ősi kereszténységnek tekintettek. „Első Századi Keresztény Közösség” néven indult 1908-ban, népszerűsége az „Oxford csoport” név alatt a huszas évek végén és a harmincas évek elején érte el csúcspontját; 1938 után „Erkölcsei újrafegyverkezés” néven volt ismert. A kifejezések alkalmi, zavaró helytelen használata ellenére az Oxford csoportot meg kell különböztetni az „Oxford-mozgalomtól”: ez utóbbi egy 19. század végi, erősen liturgikus mozgalom volt az anglikán katolicizmuson (az anglikán vagy episzkopális egyházon) belül, amely a római katolikus egyház felé orientálódott. Az Oxford-mozgalomhoz kapcsolódó legjelentősebb név John Henry Newmané (1801-1890). Nehéz elképzelni nagyobb különbséget, mint ami Newman „a tanítás fejlődéséről” szóló gondolkodása és az Oxford-csoportot alapító Frank Buchman elkötelezettsége között fennáll, aki az „első századi kereszténység” visszaállítására törekedett.

Az Oxford csoporton belül Rowland rátalált „a változás megtapasztalására, amely egyelőre megszabadította az ivás iránti kényszerétől.” Miután visszatért New Yorkba, csatlakozott az Oxford-csoporthoz, és aktív tagja lett a Samuel Shoemaker tiszteletes vezette Calvary Episzkopális Templomnak, amely egyben az Egyesült Államokban a központi székhely is volt. Az alkoholisták nem tartoztak az Oxford-csoport amerikai vagy európai tagjainak elsődleges körébe, de Rowland úgy

döntött, hogy azokat a tapasztalatokat, amelyeken keresztül ment, átadja azoknak akik még mindig szenvednek. Így 1934 augusztusában, miután meghallotta, hogy régi barátját, Ebby T.-t az ivás miatt intézeti elzárással fenyegetik, Rowland H. közbelépett, és barátjával, Cebra G.-vel együtt kezességet vállalt Ebby feltételes szabadlábra helyezéseért, elvezetve őt az Oxford Csoporthoz, és az első józansági időszakához.

Ebby valóban „megértette az üzenetet”, miután elfogadta, hogy az egyetlen reménye a változás megtapasztalásában rejlik, hogy ez a hit rendeltetése, és hogy az Oxford csoport volt abban az időben Amerika leghíresebb és legtekintélyesebb evangélikus vallási mozgalma, akikhez csatlakozott, és ott olyan „barátságot és testvériséget talált, amelyet előtte soha nem ismert”. Ezután, a magabiztos lelkesedés hevében, amely minden változás jellegzetes tulajdonsága, Ebby is felkereste a legreménytelenebb és legönpusztítóbb alkoholistát, akit ismert — régi barátját, Bill Wilson.

Ez az ítélet és érzés kölcsönös volt. Wilson már régóta teljesen reménytelen esetnek tartotta Ebbyt, sőt meg is ígérte magának, hogy abbahagyja az ivást, ha valaha is olyan rossz állapotba kerül, mint ő. Bármennyire is nehéz volt Bill Wilson helyzete az 1934. novemberi látogatás napjáig, soha nem fenyegette az intézetbe való kényszerbeutalás veszélye... „szinte soha”

William Griffith Wilson – ahogyan életrajzírója – „elég találó módon” megírta, 1895. november 26-án, egy „bár mögötti kis szobában” született, Gilman és Emily Griffith Wilson két gyermeke közül az elsőként. Bill szülei mindketten Skót-ír származású jenkik voltak, és East Dorsetben nőttek fel, ahol ő maga is született. Közös háttérük ellenére a Wilson szülők házassága nem volt boldog, és 1905-ben egy este – egy hosszú és nagyrészt csendes esti kocsikázás után, melyen zavart, de aggódó fia is részt vett – Gilman Wilson elhagyta családját.

Ebből a gyermekkori traumából – amely az egyik legkorábbi emléke volt – Bill Wilson később olyan emléket és értelmezést ápolt magában, amely ilyen helyzetekben talán nem is olyan szokatlan. „Ha a szülei csak egy kicsit is jobban szerették volna, nem válnak el. Ez pedig azt jelentette, hogy ha ő szeretetre méltóbb lett volna, ez soha nem történt volna meg. Mindig erre a következtetésre jutott. Az ő hibája volt, sőt, annak *kellett* lennie, az ő hibájának. Ő volt az egyetlen, aki hibás.

Alig maradtak fenn bizonyítékok arra, hogy a fiú hogyan élte meg ezt az elválást – sőt, arra sem, hogy ez akkoriban mennyire volt traumatikus élmény számára. Fiatal édesanyja – jellegzetes jenkire jellemző gyakorlatiassággal – csendesen, vermonti módon vált el, és elhatározta, hogy új életet kezd. A rendkívül intelligens nő Bostonba költözött, és teljesen új karriert indított osteopátiás orvoscént, a gyerekeket, Billt és húgát, Dorothyt pedig anyai nagyszülei gondjaira bízta.

Fayette és Ella Griffith gondoskodó pótszülőkként viselkedtek. A fiatal Bill Wilson azonban a lelke mélyén az elutasítás érzését hordozta magában – ami azért is volt fájdalmasabb számára, mert saját meggyőződése szerint megérdemelte. Ezekből az évekből három esemény – egy siker, egy felfedezés és egy újabb kudarc – tükrözi ezt a gyötrelmet.

Fayette nagypapa minden tőle telhetőt megtett, hogy apaként viselkedjen a fiúval szemben, de hallgatag és zárkózott ember volt, túlságosan csendes, akárcsak Bill apja, Gily. Bill apjával ellentétben azonban Fayette éles megfigyelőképességgel rendelkezett: Bill visszaemlékezve úgy érezte, hogy nagypapja képes volt olvasni a gondolataiban. Egy este Fayette ösztönösen érzékelte azt a hatalmas elszántságot, amely a fiúban kezdett kialakulni, válaszul az elutasítás érzéséből fakadó vágyra. Ekkor szinte mellékesen a nagypapa hangosan megjegyezte: „Mostanában sokat olvastam Ausztráliáról, és úgy tűnik, senki sem tudja miért, de az ausztrálok az egyetlenek a világon, akik képesek bumerángot készíteni.”

„Egy pillanatnyi szünet következett, majd Bill a szemébe nézett, és megkérdezte, 'Csak ők?'”

Így hát a fiatal Bill munkához látott. Könyvtári könyveket olvasott, favágókkal beszélgetett, minden rendelkezésre álló papírfoszlányt ábrákkal rajzolt tele, végül pedig fűrészelt, faragta, csiszolgatta és eldobta a tárgyat. Körülbelül hat hónappal később a fiú csendben elvezette nagyapját a templom kertjének a temetőjébe. Kezében egy bumeráanggal, amelyet – mint a nagyapa csalódottan állapított meg – abból az ellopott három láb hosszú deszkából készített, ami az ágy fejtámlája volt. A fiú eldobta, várakozva állt, és sikerrel járt. „Megcsináltam” mondta először suttogva Bill, majd már kiáltotta „Megcsináltam”. „A mi Willie-nk” – jegyezte meg a nagyapa – „az első amerikai, akinek ez sikerült. A bajnok.”

A „siker”: hogy felismerik benne az „első számú embert” a bajnokot. Amikor büszke nagyapja Bill hallatára elmesélte ezt a történetet, olyan volt „mintha a szobában minden lámpa fényesebben ragyogott volna. Egyfajta erő töltötte el, és amikor tovább beszéltek a teljesítményéről érezte, ahogy az erő növekszik, és átjárja a testét, mintha valami erős kábítószer hatna rá” Későbbi éveiben Bill Wilson gyakran visszatért erre a kifejezésre, erre a törekvésre. Egyrészt ez volt az alkoholizmusának története, másrészt az Anonim Alkoholisták mozgalmának forrása. Egy találó ironia: William Griffith Wilson első „sikere” egy bumeráng kifaragása volt.

A „felfedezés” ennél bonyolultabb volt. Életrajzából kiderül, hogy a fiatal Bill Wilsonnak alig voltak, ha egyáltalán voltak, kortárs barátai, noha Rutland – az a város, ahová a Griffiths család Emily bostoni távozása után nem sokkal költözött – messze nem volt Vermont legkisebb városa. Bill legközelebbi barátja 1908 körül Mark Whalon volt, egy tíz évvel idősebb egyetemista. A két fiú – a kisfiú és a fiatalember – sok időt töltött együtt, amikor Mark szünetre hazament; a kisfiú Bill élvezettel hallgatta lelkes barátja idézeteit Shakespeare-től és Burnstől, Ingersolltól, Marx-ról, Charles Darwintól és William Graham Sumnertől.

De Bill Wilson nem csak ötleteket szívott magába a barátjával töltött idő alatt. Egy száraz, de hűvös délután, amikor Mark szekerén hazafelé tartottak a szomszédos Danbyből, megálltak egy kocsmában. Bill forró almabort kortyolgatott – nyilvánvalóan alkoholmenteset – de valami mást is magába szívott: egy új-angliai vidéki kocsmának a nyári délutáni hangulatát is. Ez a „hangulat” nem elsősorban „a nedves fűrészpor, a kiömlött sör és a whisky meleg, barátságos illatának” fizikai aurája volt – bár erre is szeretettel emlékezett vissza. „Erről a délutánról szóló érzése inkább volt érzelmes és élénk, egy emlék, arról, hogy otthon van, és az emberek iránti érzelmei. Későbbi éveiben "néha semmi másra nem tudott gondolni, mint újra át akarta ezt élni."

Wilson látszólag felfedezte a közösségi élet örömét, a vígasságot, azt az érzést, hogy másokhoz tartozik; viszont mélyebb szinten megismerte a „megszállottságnak és a kényszernek” az élményét – azt, hogy „másra nem is tud gondolni”, és hogy „újra akarja” –, és ezek a gondolatok később kulcsot jelentettek az önmaga, és az alkoholizmusának megértéséhez. Bill már korábban is megmutatta ezt a fajta megszállottságot a bumeráanggal kapcsolatos munkája során. A korábbi alkalommal azonban a teljesítményre való kényszer a „bajnok” elismeréssel párosult. Most itt, ezek a mély érzések összeolvadtak és megmaradtak. Csak véletlen volt-e, hogy ez a felfedezés az alkohollal társult? Bill Wilson élete hátralévő részét azzal töltötte, hogy megtalálja, majd másoknak is megtanítsa a választ erre a kérdésre.

A „kudarcc” megtapasztalása, amely Bill gyermekkorának végét jelentette, még jelentősebb volt: magában foglalta az első szerelem örömeit és rettegéseit, egy olyan fiatal serdülő életében, akinek oka volt arra, hogy ne érezze magát szerethetőnek. 1909 őszén Bill Wilson a tanulmányait Burr and Burton koedukált középiskolában kezdte meg, mint bentlakó diák, aki csak hétvégén jár haza. Itt

ismerte meg Bertha Banfordot, „az iskola legszebb, legokosabb és minden bizonnyal legbájosabb lányát. Beleszeretett, mélyen, teljes szívéből, és Bertha is szerette őt.” Bill és Bertha mély beszélgetéseket folytattak, és sok mindent megosztottak egymással. Úgy érezték, hogy egész lényük összhangban van, és a szerelmük elkerülhetetlennek tűnt számukra. Bertha szerelmének hatására Bill életében először nyitott mások felé – és rajta keresztül mindenki más felé is.

Egy novemberi reggelen, miközben Bertha és családja New Yorkban tartózkodott, az iskolában megszakadt a szokásos napi kápolnai rutin. Az egyházi ének után az igazgató felállt, hogy bejelentést tegyen a diákoknak. Egy sárga papírfecniről felolvasva közölte, hogy „valaki, aki mindannyiunknak nagyon kedves, Bertha Banford, az előző éjszaka egy műtétet követően a Fifth Avenue Kórházban elhunyt”. Bill Wilson napokig le volt sújtva, küzdött, ugyanakkor valahogy attól is rettegett, hogy megértse a dolgot. Bertha temetési szertartását követő este, a temetőben a sírkamra mellett állva – ahol el volt temetve, mintha azon gúnyolódott volna, hogy soha többé nem tarthatja a karjaiban – a hirtelen megöregedett Wilson eljutott a „kudarc” felismeréséig: „Most már ismerte azt. ... Az ő gondolja, az ő szeretete nem számított egy cseppet sem. A szenvedélye, a vágya, nem jelentett semmit a teremtés szörnyű, folyamatos erői számára, és soha nem fogja elfelejteni ezt az igazságot, amelyet azon az éjszakán felfedezett és elfogadott.”

Wilson férfiévé válásának évei a gyámoltalanság érzésével zárultak. Az azt követő években szerzett minden pozitív és megerősítő élménye ellenére — az első világháborúban töltött katonai pályafutása, Lois Burnhammal való találkozása és későbbi házassága, valamint az 1920-as évekbeli Wall Street-i pályafutása — a gyámoltalanság érzése soha nem hagyta el lényének legmélyebb zugait. Soha, egy kivételtől eltekintve: és ennek a „kivételnek” a nyomában William Griffith Wilson – a vermonti születésű, jó kapcsolatokkal rendelkező, nyugalmazott hadtiszt és a Wall Street-i „menő” – megszerezte az utolsó jogosultságot ahhoz, hogy „Bill W.”-ná, az Anonim Alkoholisták társalapítójává váljon.

1917 nyarán, mintegy hat hónappal Lois Burnhammal kötött házassága, és egy teljes évvel a franciaországban eltöltött rövid háborús szolgálat előtt, a frissen kinevezett Wilson alhadnagy a massachusettsi Ford Rodmanben teljesített szolgálatot. Az első világháborúba való amerikai belépés első hónapjaiban uralkodó háborús hazafiság arra készítette a környék néhány jómódú lakóit, hogy otthonaikat – amelyek Wilsonékéhoz hasonlóan kúriák voltak – megnyissák „a bátor, egyenruhás fiaink” előtt. Egy hétvégi rendezvényen Bill először szembesült a magány érzésével egy zsúfolt teremben. Kínosan, kényelmetlenül érezte magát, és egyszerre érezte azt, hogy észre sem veszik, ugyanakkor azt is, mintha mindenki őt figyelné. Az érzést fokozta a 190 cm-es magassága, és a lelógó hosszú karjai, mint kiváltó ok, Bill megitta első, számára emlékezetes alkohol tartalmú italát – egy „Bronx koktélt”, amelyet egy „szívélyes, de ugyanakkor gőgös ... társasági hölgy” nyújtott át neki, akinek elkalandozó figyelme – miközben úgy tett, mintha beszélgetne vele – hatalmas mértékben fokozta Bill „szörnyű alkalmatlanságérzetét”.

Az első ital hatása, és annak jelentése, rendkívül meghatározó volt. Több mint fél évszázaddal később Wilson felidézte ennek a történetnek a részleteit életrajzírójának, Robert Thomsennek. Ennek az emléknek a fontossága, annak mélyreható jelentősége – tekintettel arra, hogy Wilson később milyen mértékben járult hozzá mások alkoholizmusról alkotott megértéséhez, valamint más bizonyítékok hiánya miatt indokolt idézni:

Talán egy kis időbe telt, de úgy tűnt, mintha egy pillanat alatt történt volna. Azt érezte, hogy a teste ellazul, a merevség megszűnik a vállaiban, miközben azt érezte, hogy izzó melegség járja át, és eljut a lénye minden távoli, elfeledett zugába.

...Hamarosan az az érzése támadt, hogy nem őt mutatják be másoknak, hanem az embereket mutatják be neki; nem ő csatlakozott a csoportokhoz, hanem a csoportok alakultak ki körülötte. Hihetetlen volt. És amikor hirtelen rádöbbsent, milyen gyorsan képes megváltozni a világ, nevetnie kellett, és nem tudta abbahagyni.

... Ez kész csoda volt. Nem volt más szó rá. Egy csoda, amely szellemileg, fizikailag és – és mint hamarosan megtudta – lelkiileg is hatással volt rá.

Még mindig mosolygott, és nézte a körülötte álló embereket. Ezek nem voltak felsőbbrendű lények. Barátok voltak. Kedvelték őt, és ő is kedvelte őket.

... [Amikor később távozott,] háta mögött hallotta a szaxofon nyafogását, a hangok apró hullámainak az emelkedését és ahogy alábbhagynak, de ezek már egyáltalán nem álltak ellentétben azzal a mindent elsöprő örömmel, amelyet érzett. A világa körülvette, ami fiatal, tiszta és szeretettel teli volt, és ahogy elszállt, könnyedén, méltósággal, úgy érezte – egész életében béklyókban élt, de most már szabad.

Attól a pillanattól kezdve az egész életét annak szentelte, hogy visszaszerezze azt a megfoghatatlan – és végső soron csalóka – szabadságérzetét. Lois Burnhammal kötött házassága és rövid katonai szolgálata után az útja „a Wall-Streetre, a híres gazdagsághoz, és a hatalomhoz vezető rövidebb úthoz – vagy a szegénységhez” vezetett. Bill később így emlékezett vissza azokra az évekre: „Hogy álmodjak egy nagy álmról, a még nagyobb hatalomról.” Álmodozott – és ivott – amikor 1929-ben összeomlott a tőzsde. Wilson „ellenszenvvel nézett a csődbe jutott emberekre, akik a magas épületekről leugrottak”, de ő maga is „elkezdett süllyedni...”

Végül olyan állapotba süllyedtem, amikor már nem azért ittam, hogy hatalomról álmodozzak; hanem azért, hogy elzsiibasztassam a fájdalmat, és hogy felejtsek.”

Hamarosan még több dolgot kellett elfelejtenie: két ritka üzleti lehetőséget, amelyet az ital miatt elpazarolt; egy éjszakát a börtönben; azt, hogy túl részeg volt ahhoz, hogy részt vegyen Lois édesanyjának temetésén, akinek a házában laktak. Az 1930-tól 1934-ig tartó években Wilson életének a részletei túlságosan is megtestesítette azt az elcsépezt kifejezést: élete „alkoholista pokollá” vált.

Mindeközben Billt két orvoscsalád felügyelte. Nővére, Dorothy feleségül ment Dr. Leonard Stronghoz, akit Bill kedvelt és tisztelt; egyszer még azt is elfogadta, hogy az orvos egy tehetséges kollégájához irányítsa, aki „akaratát” írt fel neki. A másik Lois apja, Dr. Clark Burnham volt, aki 1933-ban amikor újránősült, a Clinton Street-i családi házat pedig rá és Billre hagyta. Ő megpróbált egyensúlyozni a veje iránti aggodalom és a lánya házasságába való be nem avatkozás közötti keskeny határvonalon, és – talán bölcsen – inkább az utóbbi felé, mint az előbbi felé hajlott.

A családi orvosi forrásai révén került Wilson kapcsolatba a Charles B. Towns Kórházzal, a Central Park nyugati oldalán található elvonóintézménnyel, ahová 1933–1934-ben négyszer is felvették. Valószínűleg a második ilyen látogatás alkalmával került Bill először kapcsolatba Dr. William Duncan Silkworth-el. Első találkozásukkor Silkworth – akit később az A.A. történetében „egy kis orvos, aki szerette a részegeket” néven örökítettek meg – segített Wilsonnak megérteni alkoholizmusát; ez a megértés választási lehetőséget kínált a megalapozott remény és a teljes kétségbeesés között, nem hagyva teret semmiféle üres középútnak.

Dr. Silkworth szerint Bill alkoholizmusa betegség: elég ránézni, és ez nyilvánvalóvá válik – mutatott rá az orvos. Wilson fizikailag allergiássá vált az alkoholra – folytatta az orvos – az elméje az alkoholra koncentrált, és saját akaratától függetlenül kényszeresen ivott. Bár Silkworth nem használta ezt a fogalmat, azonban leírta páciensének a kényszer jelenségét is: a fizikai allergia miatt, mert egy olyan

alkoholista, mint Bill, bármilyen mennyiségű alkoholt fogyasztott – akár egyetlen cseppet is – képtelen volt kontrollálni a további ivást. Az alkoholistát már az első ital berúgatja, nem úgy mint azokat akik „szociálisan tudnak inni” – mert ők azok akiket nem érint a fizikai allergia. Elég kétségbeesítő kép: allergia, megszállottság, rögeszme, kényszer. De az orvos egy csekély reményt is felvillantott. Nekik (Silkworth magát is ide sorolta, és mindig kihangsúlyozta, hogy ő is részt vesz a páciensei munkájában, és ők is az övében) el kellett fogadniuk a fizikai allergia tényét és az alkoholos kényszer elkerülhetetlenségét, de együtt dolgozhattak azon, hogy Bill legyőzze a kényszt, vagy legalábbis józanul éljen vele.

Aligha volt ez vidám prognózis, mégis a felszínen tartotta a részeg Wilsont, és már ez a reakció is tanúskodott alkoholista kétségbeeséséről. Új felismerése, és kétségkívül az orvos kedves érdeklődése, ideiglenesen erőt adott Billnek, de nyilvánvalóan ennek nem volt hosszú távú hatása. Újra inni kezdett, és azért, hogy alkoholt vehessen, még azt a kevés pénzt is ellopta, amit Lois pénztárcájában talált. Lois egy irodai alkalmazott fizetéséből tartotta fenn a családi házat, és tartotta el részeges férjét. Amikor Billt elkerülhetetlenül megint kórházba került, Silkworth doktor már eleget látott. Wilson bebizonyította, hogy nem hajlandó, vagy nem volt képes igénybe venni az egyetlen diagnózist és segítséget, amit az orvos fel tudott ajánlani. Az esete egyértelműen reménytelen volt, amit Silkworth őszintén meg is mondta Wilsonnak. Pár pillanattal később, a földszinten az orvos tájékoztatta Loist a lehetőségeiről: vagy bezáratja Billt, vagy végignézi, ahogy elmebeteg lesz, vagy hagyja meghalni. Az elmúlt öt év tapasztalatai alapján mind Bill, mind Lois tudták, hogy a neuropszichiáternek igaza van.

Mivel alkoholista volt, Wilson éppen ebben a reménytelenségről szóló kijelentésben talált reményt: ezt tudva biztosan soha többé nem inna. A soha nem tartott csak addig, amíg el nem jött a fegyverszüneti nap. Miután – egy kocsmában – az aznapi társának kifejtette a „Silk” című könyvből merített megértését az alkoholizmusáról, Bill elfogadta a csapos ajánlatát, akitől kap egy italt a ház számlájára. Végül is tizenhat évvel korábban már járt Franciaországban. „Istenem!” – kiáltott fel a barátja. „Lehetséges, hogy azután, amit az előbb elmeséltél képes vagy inni? Biztosan megőrültél!” Wilson válasza rövid, egyszerű és találó volt: „Igen, meg.”

Így kezdődött Bill Wilson utolsó ivássorozata, amelyet barátja, Ebby november végi látogatása szakított meg. A tiszta pillanatokban Bill morózus volt. A diagnózis már megvolt: reménytelen elmezavar, és ezt minden alkalommal megerősítette, amikor újabb ital után nyúlt, hogy enyhítse a fájdalmat, vagy hogy ápolja az ebből a tudatból fakadó önsajnálatot. Igen, reménytelen eset volt. Most azonban, az alkohol okozta ködön át, megjelent Ebby T., akit ő – Bill Wilson – reménytelen esetnek tartott. Végül is őt csak *fenyegették* intézeti elhelyezéssel; Ebby-t viszont – ahogy Bill tudta – ténylegesen *beutalták*. Most pedig itt van Ebby, józan, és épp mosolyogva utasította vissza az italt.

Ezzel a ténnyel szembesülve Bill Wilson reményt talált, de inkább a zavart érezte. A „vallás” szó mélyen megrendítette. „Micsoda csapás volt ez – Ebby és a vallás! Lehet, hogy az alkoholista örültsége vallási örültséggé változott? Szörnyű csalódás volt. Egy csodálatos mérnöki főiskolán tanultam, ahol valahogyan az a benyomásom alakult ki, ami szerint ő az Isten.”

Bill korai vallási tapasztalatairól csak keveset tudunk — valószínűleg azért, mert nincs is sok tudnivaló. Fayette nagypapa, aki a legnagyobb hatást gyakorolta a fiú életére, Ingersoll-i beállítottságú transzcendentalista volt. Az ő eszméire reagálva a fiatal Bill Wilson körülbelül tizenkét éves korában „elhagyta az egyházat” – „elvi okokból”. Ironikus módon ez az „elv” egy kötelező mértékletességi fogadalommal volt kapcsolatos. A Burr and Burtonban szokás volt a kápolnába járás; de Bill emlékei Bertha Banforddal, a csillagok alatt folytatott mély beszélgetések azt mutatták, hogy a fiatal Wilsonnak nem volt más „vallása”, mint egy kamaszos romantika, amely könnyen összeegyeztethető volt mind nagypapa vermonti homályosságával, mind barátja, Mark Whalon imádó csodálatával az emberi elme

íránt. Így tehát, miközben Wilson részegen ült a konyhájában, és Ebby T.-t hallgatta – éppen abban a pillanatban, amikor megfogalmazódott az Anonim Alkoholisták alapvető gondolata, miszerint „egy alkoholista beszélget egy másik alkoholistával” –, megszületett az a tudatos óvatosság a „vallás” íránt, amely oly mélyen áthatotta az Anonim Alkoholisták programját és közösségét. +

+ Bill egyik legkorábbi önéletrajzi beszámolójában (AA Nagy könyv, 9. oldal) az alkoholista szerző még élénkebb leírást adott a vallás íránti érzéseiről, amikor Ebby T. először meglátogatta.

Kinyílt az ajtó, és ott állt, kísímúlt arccal és ragyogva. Volt valami a tekintetében. Megmagyarázhatatlanul más volt. Mi történt?

Odatolatam neki egy italt az asztalon. Elutasította. Csalódott, mégis kíváncsi voltam, mi ütött ebbe a fickóba. Nem volt önmaga.

„Na, mi ez az egész?” – kérdeztem.

Egyenesen rám nézett. Egyszerűen, de mosolyogva azt mondta: „Vallásos lettem.”

Megdöbbsentem. Szóval erről volt szó – tavaly nyáron még egy eszement alkoholista volt, gyanúm szerint most pedig egy kicsit elment az esze a vallás miatt. Csillogó szemekkel nézett rám. Igen, az öregfiú tényleg lázban volt. De Isten áldja, hadd áradozzon csak! Egyébként is az én ginem tovább fog tartani, mint a prédikálása.

Tekintettel arra, hogy már hosszú ideje elidegenedett a formális vallástól, Bill tudta, hogy nem fogja tolerálni, ha valaki prédikál neki. Ugyanakkor a fájdalom és a zavarodottság, amit ebben a pillanatban érzett, megnyitott Wilson előtt *valamit*. Ebby a barátja volt. Bill homályosan érezte ezt, amikor elkezdett figyelni. Ebby azzal bizonyította barátságát, hogy *nem* erőltette rá ezt az újonnan felfedezett „vallást”. Valami más – valami, ami az önsajnálamba süllyedt ember számára sokkal jelentősebb volt – zajlott ott. Wilson később így emlékezett vissza arra, hogyan kezdődött el az a folyamat, amelyből később az Anonim Alkoholisták szervezete lett: „A közös szenvedés által összekötött közösségben egy alkoholista beszélget egy másik alkoholistával.”

Ebby ezután elmesélt néhány dolgot az Oxford-csoportról: hogy nem tartozik egyetlen felekezethez sem; hogy mennyire fontos az önvizsgálat, a hibák bevallása és a jóvátételre való hajlandóság; valamint azt, hogy mindenki maga választhatja meg, mit jelent számára az „Isten” fogalma – miután egyszer használta ezt a kifejezést. Bill megjegyezte, hogy Ebby ezután inkább „egy másik erőről” vagy „egy felsőbb erőről” beszélt. Bill elkezdett figyelni – egy kicsit. Ekkor Ebby felállt, hogy távozzon, Bill pedig elmerült a gondolataiban. Bill Wilson a szíve mélyén tudta, hogy nem tudja elfogadni ezt a „vallásos vonalat”: mégis Ebby – a *reménytelen* Ebby – mégiscsak józan volt, és ez a tény mardosta Wilson alkoholba áztatott gyomrát.

Néhány nappal később Ebby egy barátjával tért vissza. Shep C. nem keltette fel Bill érdeklődését. Shep túlzottan „Ivy League-nak” (egyetemi sportszövetség tagjának), tűnt, egy „anyámasszony katonája, aki valószínűleg egy este túl sok sherryt ivott, és berúgott a Junior League bálján”. Mit tudhat ő az ivásról? Ebby és Shep beszélgettek – Wilsonnak úgy tűnt, levegőt is alig vesznek közben. A békességről, új életükről és újonnan megtalált céljukról beszéltek: imádkozásról, meditációról, és főleg arról, milyen csodás dolog mások szolgálatába állni. Végül elmentek, és Bill megcsömörlése a lelki szintről fizikai szintre váltott át; egyre erősebb italokat öntött magának, hogy elviselje a rohamot.

Évtizedekkel később Wilson emlékeiben felidézte azon az éjszakán és a következő napon átélt belső küzdelmét. Pontos visszaemlékezése jól kifejezte a vegyes érzést és az óvatosságot a vallás íránt, amelyek később olyan mélyen beépültek az Anonim Alkoholisták mozgalmának alapjaiba:

Ebby és Shep C. most arra kérték, hogy adja fel azt a tulajdonságát, amelyre a legbüszkébb volt, azt az egyetlen tulajdonságot, amely az embert az állatok fölé emeli – az érdeklődő, racionális elméjét. Azt akarták, hogy ezt egy illúzióért adja fel.

Végül – és tudta, hogy eddigre már elég részeg volt – szembe kellett néznie a ténnyel, és be kellett ismernie: amit tőle kértek, az számára gyengeséget jelentett. Hogyan alázhatná meg magát egy ember annyira, hogy feladja azt az egyetlen dolgot, amiben hinnie kellene, a veleszületett, érdeklődő természetét?

Hajlandó volt elismerni, hogy a vallási vigasz egyesek számára talán jó is lehet – az időseknek, a reményvesztetteknek, azoknak, akik már túlléptek a szereteten, a reményen, hogy valóban éljenek –, de Krisztus nevében mondva, ő más volt.

Lehet, hogy ez az alkoholista büszkeség utolsó, arrogáns zihálása volt, de bármennyire is nyomorult és rettegő volt, nem volt hajlandó megalázkodni. Ezen a ponton szembe is szállt volna evvel.

Mivel a döntését „kíváncsi, racionális elméje” javára hozta meg, másnap reggel teljesen természetesnek tűnt számára, hogy elvégezzen egy kis kíváncsi, racionális nyomozást – elvégre ez volt a szakmája a Wall Streeten. Ha meg akarta ismerni Ebby józanságának valódi forrását, Bill Wilsonnak személyesen kellett utánajárnia az Oxford-csoportnak a központjában, a régi Calvary-templomban. A nyomozás megkönnyítése érdekében természetesen erőt kellett gyűjtenie, ezért Bill bárról bárra járt a 23. utcán, egy időre még a célról és a tervezett úticélról is megfeledkezve. Végül magával rángatva egy finn halászt, akinek a foglalkozása emlékeztette őt saját küldetésére, Wilson megérkezett a Calvary-templom Bowery-i missziójához.

Ott Bill azt találta, amire számított: "az élet selejtjeit és a társadalom kiteszítottjait." Amikor meglátta a részeg zarándokot az ajtónál álló portás ki akarta dobni, de Ebby közbeavatkozott, és ragaszkodott hozzá, hogy Bill csatlakozhasson a csoporthoz, ha előbb megesszik egy nagy tányér babot, és bőséges kávéval leöblíti. Még a portás elutasítása sem ébresztette fel Wilsonban azt a tudatot, hogy azok közül akiket lenézett, néhányan egy objektív megfigyelő szemében talán jobb helyzetben voltak, mint ő. Az utolsó sorban ülve, alkoholos kábulatában Bill egyre nyugodtabbá vált, ahogy a kávé és az étel hatott. „A fenébe is, ezek nem is olyan rossz fickók.”

Hiszen ők is úgy ittak, ahogy ő! Így amikor a vezető, Tex, felszólította a bűnbánókat, hogy lépjenek előre és mondjanak tanúbizonyságot, Bill Wilson, a showman, előrelépett. A teremben volt közönség, és Wilson, aki öt éven át az alkoholista magány elszigeteltségében szenvedett, természetesen nem hagyhatott ki egy ilyen lehetőséget.

Másnap bolondnak érezte magát, de egy valami mégis feltűnt neki. Amikor a misszióból hazafelé tartott eszébe sem jutott, hogy megálljon inni. Három napon át, ami a belső küzdelem és a sivár hiábavalóság napjai voltak, Bill Wilson otthon feküdt az ágyban, képtelen volt enni, és csak annyit ivott, amennyi elviselhetővé tette az elvonási tünetek fájdalmát. Túl akarta élni. De miért? Tudta, vagy kárhozatra, vagy egy hamis hitbe való beletörődés, vagy az alkohol okozta halál, vagy pedig valamely intézetbe való bezárásra van ítélve, és ezek közül a kibíratatlan lehetőségek közül kell választania. Bill úgy érezte, mintha gondolkodása és akarata megbénult volna. Hirtelen, egy pillanatnyi impulzusból, gondolkodás és semmilyen konkrét terv nélkül Wilson úgy döntött, hogy mindezt élesebben át tudja gondolni, ha kijózanodik. Ezen „racionális döntés” alapján ismét elindult a Towns Kórházba, Dr. Silkworthhoz, és útközben megivott négy üveg sört – ennyi volt Lois hitelkerete a környékbeli boltokban.

Dr. Silkworth nem volt túl lelkes attól a kevésből, amit Wilson tervről szóló hablatyolásából ki tudott szűrni, de ágyat adott Billnek. A második napon Ebby beugrott hozzá. Csak akkor ismételte el a „tisza, egyszerű megoldást”, amikor Bill megkérdezte tőle. „Fogd fel, hogy vereséget szenvedtél, ismerd be, és légy hajlandó életedet Isten gondjaira bízni.” Wilson bólintott – ez volt nagyjából minden, amire képes volt –, majd Ebby elment. Alig tudott mozogni, aludni pedig egyáltalán nem; fájdalmasan lebegett a teljes elvonási tünetek és az azokat enyhítő nyugtatók hatása között, miközben Bill Wilson próbált gondolkodni.

Történetének első hivatalos elmesélésében Wilson gyorsan átugratta a következő eseményeket. Rájött, hogy azok ismertetése inkább ártott, mint segített a hitelességének, és bizonyosan senkinek sem segített volna abban, hogy „megkapja a programot”. Számára azonban ez megtörtént, tudta ezt, és előbb-utóbb le is írta. Két évtizeddel később meg is tette ezt, történetének legrészletesebb elmesélésében, az 1955-ös az „Anonim Alkoholisták” felnőtt korba lép kongresszuson:

A depresszióm elviselhetetlül mély volt, és végül úgy éreztem, mintha a mélység fenekén lennék. Még mindig hányingerem van attól a gondolattól, hogy létezik egy nálam nagyobb Erő, de végül – csak egy pillanatra – büszke makacsságom utolsó nyomai is összetörték. Hirtelen azt kiáltottam: „Ha van Isten, mutassa meg magát! Bármire készen állok, bármire!”

Hirtelen hatalmas fehér fény töltötte be a szobát. Olyan eksztázisba kerültem, amelyet nem lehet szavakkal leírni. A lelki szemem előtt úgy tűnt, mintha egy hegyen lennék, és mintha nem a levegőből, hanem szellemből eredő szél fújna. Ekkor hirtelen rájöttem, hogy szabad ember vagyok. Az eksztázis lassan alábbhagyott. Az ágyon feküdtem, de egy időre egy másik világba kerültem, a tudatosság új világába. Körülöttem és bennem a csodálatos Jelenlét érzése töltött el, és azt gondoltam magamban: „Tehát ez az a Isten, akiről a prédikátorok beszélnek!” Megnyugvás áramlott szét bennem, és azt gondoltam: „Bármennyire is rossznak tűnnek a dolgok, minden rendben van. A dolgok rendben vannak Istennel és az Ő világával.”

"Megnyugvás... Minden rendben van." De szinte azonnal a félelmek újra megjelentek. Silkworth nem figyelmeztette az alkohol okozta agykárosodás veszélyére? Talán ez volt a bizonyíték erre – egy hallucináció, amely Ebby józanodásával kapcsolatos megszállottságából fakadt? Vajon nem csinált-e ő maga is furcsa dolgokat az utóbbi időben, mint például azt az ostoba jelenetet a misszióban? Wilson szinte kétségbeesetten hívott egy nővért, és könyörgött neki, hogy hívja ide Silkworth doktort. Hadd döntse el ő, gondolta Bill. Akár így, akár úgy – józanság vagy intézet –, ennyi volt. Csak azt kellett tudnia, hogy melyik.

Megérkezett az orvos, és Bill elmesélte neki mindazt, ami történt, minden apró részletet, amire emlékezett, és Wilson várta a választ. Silkworth először feltett néhány kérdést – „faggatózó kérdéseket”, és Bill minden erejével igyekezett pontosan válaszolni. Végül az orvos hátradőlt az ágy melletti széken, homlokát ráncolva. A feszült csend már túl sok volt Bill Wilsonnak. „Mondja meg”, könyörgött, „valódi volt? Ép elméjű vagyok még? Silkworth még egy pillanatig habozott, arcának alsó része összeszorult. Végül megszólalt: „Igen, fiam, ép elméjű vagy. Véleményem szerint tökéletesen ép elméjű.” Az orvos röviden folytatta a beszédjét, „pszichés változásról” és a „változás élményről” beszélt, de gyorsan relativizálta szavait azzal, hogy hangsúlyozta: ő csupán „egy egyszerű orvos”. Silkworth azonban így zárta szavait: „Bármilyen is az, ami most történt veled, tartsd meg. Tartsd meg. Ez sokkal jobb, mint az ami pár órával ezelőtt volt veled.”

Másnap még világosabb képet kapott. Bill soha nem tudta pontosan felidézni, de hajlamos volt azt hinni, hogy Ebby, aki ismét meglátogatta, hozott neki egy példányt William James *A vallási élmények*

sokfélesége című művéből. Amit Wilson a könyvből kiolvasott – vagy amit úgy gondolt, hogy olvasott – az meghatározó jelentőségűnek bizonyult az Anonim Alkoholisták történetében:

...A spirituális tapasztalatok, gondolta James, objektív valósággal bírhatnak; szinte úgy, mint a semmiből érkező ajándékok, képesek átalakítani az embereket. Voltak, amelyek hirtelen, ragyogó megvilágosodások voltak; mások pedig csak fokozatosan jelentek meg. Voltak, amelyek vallási csatornákon keresztül áradtak; mások pedig nem. De szinte mindegyiknek a fájdalom volt a közös nevezője, a szenvedés és a balsors. A teljes kétségbeesés és a mélységben végbemenő lelki összeomlás szinte mindig szükséges volt ahhoz, hogy a befogadó készen álljon erre. Mindezek jelentősége hirtelen rádöbrentett. *A mélységes kétségbeesés, a csőd* — igen, ez volt az. Pontosan ez történt velem.”

Ugyancsak fontos volt ennek a jelentése, amelyet ő maga fedezett fel benne, hiszen ez a pillanat – „spirituális tapasztalatával” kiegészítve – ami az Anonim Alkoholisták négy alapító pillanata közül a harmadik volt. Az alapgondolat fele – a spirituális megújulás szükségessége – Dr. Carl Jungtól Rowlandra szállt át. Az Oxford-csoport gyakorlatának keretei között ez már Bill és Ebby első találkozásakor életre hívta annak az egyenlőre még különálló másik felét – „egy alkoholista beszélget egy másik alkoholistával” révén megvalósuló kétségbeesés és remény egyidejű átadását. Most, Dr. Silkworth jóindulatú iránymutatása és William James mélyreható gondolatai nyomán a két „fél” Wilson elméjében egyesült, és egyelőre még csak burkoltan felismert egészet jelentett.

...A csőd, igen, pontosan ez volt az. Pontosan ez történt velem is. Dr. Carl Jung elmondta Ebby egyik oxfordi barátjának, hogy mennyire reménytelen az alkoholizmusa, és Dr. Silkworth is ugyanazt az ítéletet mondta ki rám. Aztán Ebby, aki szintén alkoholista, ugyanazt a „dózsit” adta nekem. Ha csak kizárólag Dr. Silkworth véleményére hagyatkoztam volna, talán soha nem fogadtam volna el teljes mértékben az ítéletet, de amikor Ebby is beszállt a képbe, és amikor az egyik alkoholista elkezd beszélgetni egy másik alkoholistával, az már eldöntötte a dolgot.

A gondolataim száguldani kezdtek, ahogy előre láttam, amint az alkoholisták között beindul a láncreakció, ahogy az egyik alkoholista továbbadja ezt az üzenetet és ezeket az elveket a következőnek. Most már teljesen tisztában voltam avval, hogy alkoholistákkal szeretnék dolgozni.

Ami később az Anonim Alkoholisták néven vált ismertté, szinte teljes egészében ezekben a szavakban fogalmazódott meg. Az Anonim Alkoholisták mozgalmának kialakulásához szükséges elemek már akkor is megvoltak, de talán ez csak visszatekintve válik nyilvánvalóvá. Amíg Wilson nem jutott el arra meghatározó felismerésre, hogy akár akarja, akár nem, *szüksége van* arra, hogy más alkoholistákkal együtt dolgozzon a saját józanságának fenntartása érdekében, addig az Anonim Alkoholisták közössége még csak kialakulóban volt.

Két egymással összefonódó téma vezette el Bill Wilsont a végső, elismert alapító pillanat küszöbére: az alkoholista helyzetének reménytelensége, és a változás tapasztalatának a szükségessége. Ezeknek a forrásai Silkworth és James voltak.

Dr. William Duncan Silkworth, a Princetoni Egyetemen végzett, és az orvosi diplomáját a New York-i Egyetemen szerezte. „Az orvosi gyakorlatát a Bellevue Kórházban kezdte meg 1900-ban, és a munkatársak hamar rájöttek, hogy a fiatal orvos egy olyan különleges tehetséggel rendelkezik, amelyet alig értékelnek. Még ő maga is meglepődött amikor rájött, hogy varázslatos hatással van az alkoholistákra. Miután 1924-ben befejezte a neuropszichiátriai szakképzést, a New York-i Charles B. Towns Kórház orvosi igazgatója lett, amely az alkoholizmusra és a kábítószer-függőségre szakosodott

magánintézmény volt. Itt tudta teljes mértékben kihasználni képességeit: mégis, Bill Wilson megjelenéséig az orvos becslése szerint az általa kezelt alkoholisták körében a valódi felépülések aránya „körülbelül két százalék” lehetett.⁴⁶

Tapasztalatai – élete során jóval több mint ötvenezer alkoholistát kezelt – két dologról győzték meg Dr. Silkworthot. Először is: „Az alkoholizmus nem csupán bűn vagy szokás. Ez kényszer, kóros vágy, betegség!” Másodszor: az akkori orvostudomány szerint az alkoholizmus reménytelen betegség – „az elme olyan megszállottsága, amely az embert az ivásra kényszeríti, és a test olyan allergiája, amely az embert a halálra ítéli.”

A harmadik gondolat valószínűleg Silkworth Wilson-nal kapcsolatos tapasztalatai nyomán alakult ki. Az általa publikált írásaiban, 1937 után „a kis orvos, aki szerette a részeket” már kevésbé helyezte a hangsúlyt a szigorú fizikai allergia elméletére (bár továbbra is ragaszkodott hozzá és tanította azt), valamint a kolloid biológiai kutatásokra vonatkozó javaslataira. Sokkal inkább a „morális alapokon történő felépülésre” irányította figyelmét és helyezte a hangsúlyt. Végül a „Az orvos véleménye” című fejezetben, amelyet az *Anonim Alkoholisták* című könyvben írt le, Silkworth minden fenntartás nélkül kijelentette: „Hacsak [az alkoholista] nem tapasztal meg egy teljes pszichés változást, akkor nagyon kevés remény van a felépülésére.

Habár Bill Wilson mindig nagyon óatosan viszonyult ahhoz, hogy az alkoholizmust „betegségnek” nevezze – mivel szerette volna elkerülni azt az orvosi vitát, amely egy konkrét „betegségi entitás” létezéséről vagy nem létezéséről folyt – a szokásosan használt „betegség” vagy «kór» kifejezései, valamint az alkoholizmus és a „szívbetegség” közötti gyakori összehasonlításai arról tanúskodnak, hogy elfogadta Silkworth orvosi gondolatait. A későbbi években „az alkoholizmus betegségkoncepciójának” széles körű elterjedése nagyrészt az Anonim Alkoholistáknak volt köszönhető.+

+ Wilson a „betegség” kifejezés használatával kapcsolatos fenntartásait legkifejezőbben az NCCA című munkájában fogalmazta meg a 20. oldalon: (NCCA - A papok országos konferenciája az alkoholizmusról) „Mi soha nem neveztük az alkoholizmust betegségnak, mert: szigorúan véve nem egy betegség. Például nincs olyan dolog, hogy szívbetegség. Ehelyett számos különálló szívbetegség létezik, vagy azok kombinációi. Az alkoholizmussal is valami hasonló a helyzet. Ezért nem akartunk összetűzésbe kerülni az orvosi szakmával azzal, hogy az alkoholizmust betegségnak nyilvánítjuk. Ezért inkább kórnak vagy tünetnek neveztük – ami számunkra sokkal biztonságosabb kifejezés.”

William James hatása Bill Wilsonra – és így az Anonim Alkoholistákra is – jóval összetettebb volt. James könyvének elolvasása mély benyomást tett Wilsonra. Olyannyira, hogy az amerikai filozófus-pszichológus volt az egyetlen szerző, akire hivatkozott az *Anonim Alkoholisták* című könyvben: egy olyan utalásban, amely inkább a „sokféleségről”, mint a „vallási élményről” szólt: „A jeles amerikai pszichológus, William James, a *Vallási élmények sokféleségei* című könyvében számos olyan utat mutat be, amelyeken az emberek rátaláltak Istenre. Nincs szándékunkban senkit sem meggyőzni arról, hogy csak egyféleképpen lehet eljutni a hitre.”

Ugyanakkor úgy tűnik, Wilson a „mélységes csőd” kifejezést is William Jamesnek tulajdonította. A probléma az, hogy sem ez a kifejezés, sem maga a *csőd* szó nem szerepel sehol a *Sokféleség* című műben. Másrészt Wilson nyilvánvalóan nem vette észre, és minden bizonnyal nem hivatkozott arra, ami *tényleg* szerepelt James művében: a kifejezett vallás iránti nyitottságra. Két példa, az egyik kisebb jelentőségű, a második pedig jelentősebb. Először is, a *Sokféleség* egyik rövidebb lábjegyzetében James helyeslően idézett egy bizonyítékot, miszerint az „erős vágy” egyetlen gyógymódja a „vallásmánia”. Figyelembe véve azokat a körülményeket, amelyek között Bill Wilson – az Anonim Alkoholisták nehezen kijózanodó alapítója – elolvasta James Gifford előadásainak ezt a egyszerre

mélyreható és szerteágazó írását, nehéz elképzelni, hogy a szeme ne állt volna meg pihenésképp, vagy felüdülésképp, az ivásról és az alkoholról szóló szórványos említésekénél. Mégis soha nem utalt erre a nyilvánvalóan nemkívánatos gondolatra – egy olyan gondolatra, amelyet alig néhány héttel korábban ő maga is arra használt, hogy elmagyarázza Ebby viselkedését azon az első, sorsdöntő látogatás alkalmával. Másodszor, ha van egy kulcsszó és egy kulcsfogalom a Sokféleség című könyvben, az nem a „csőd”, hanem a „megújulás”. Mégis ez a kifejezés, amely Amerikában inkább egy bizonyos vallási stílust sugall, soha nem hagyta el Bill Wilson ajkait vagy írói kezét – legalábbis nem publikálás céljából – csak sok évvel később.

Ezért William James-szel kapcsolatban – Wilson saját szavaival élve – „az Anonim Alkoholisták egyik alapítójaként” felvethetünk egy hipotézist: Bill Wilson – a vallás iránti saját óvatosságából fakadóan – tudatosan, sőt ravaszul összekapcsolta James „változásról” alkotott leírását azzal, amit – közvetlenül Dr. Silkworth-tól, illetve közvetve, Rowlandon és Ebbyn keresztül Dr. Jungtól – a reménytelenség szükségességéről és szerepéről tanult. Wilson hosszú évek során tett erőfeszítései, hogy az Anonim Alkoholistáknak intellektuális megbecsülést szerezzen, saját mély igényéből, valamint mások szükségleteinek felismeréséből fakadtak. Ez az aláhúzott kapcsolat az amerikai szellemi történelem egyik kiemelkedő alakjával tehát rendkívül hasznosnak bizonyult számára. Pragmatikus módon hasznosította a pragmatista James-t – minden olyan segítő jelentéssel együtt, amelyet ez azok számára hordoz, akik „eredményeket” keresnek, vagyis az Anonim Alkoholisták mozgalom „gyakorlati értékét”.

Kevésbé tudatosan – hiszen nem volt mély gondolkodó – hanem inkább nyíltan, szinte gondtalan módon Wilson, James gondolatainak felhasználásával rátapintott az amerikai lélek egy másik mély rétegére – amely egyúttal meg is óvta őt és programját attól, hogy túl vallásosnak tűnjene. A pluralista James rendkívül hasznosnak bizonyult az Anonim Alkoholisták fő témájának. Wilson vallás iránti óvatosságának nagy része abból fakadt, hogy rettegett az abszolútumoktól. Bármiről „abszolút” módon gondolkodni Wilson számára „alkoholista gondolkodás” volt. Ő – és az A.A. is – leggyakrabban úgy írta le az alkoholistát, mint „mindent vagy semmit típusú embert”. Így az Anonim Alkoholisták már a kezdetektől fogva és legmélyebb megértésének részeként elkötelezte magát amellett, hogy elutasítson minden olyan igényt, amely „egyetlen és kizárólagos” szerepet követel magának. A különbözőségek tolerálásán alapuló pluralizmus (sokszínűség elfogadása) az Anonim Alkoholisták számára ugyanolyan fontos és hasznos maradt, mint a pragmatizmus. Különösen a közösség korai éveiben azok, akik kifogást emeltek az „A.A. vallása” ellen, figyelmüket a következő kulcsmondatra irányították: „Nincs kizárólagos jogunk Istenre.” Később, amikor – azokból származó értelemben – más irányzatú terapeuták kifogásolták az „A.A. vallását”, figyelmüket egy másik, szinte közhelynek számító kijelentésre irányították: „Az alkoholista saját gyógymódjára biztosan nincs kizárólagos jogunk.”

Az Anonim Alkoholisták számára James *Sokféleség* című könyve tehát rendkívül nagy jelentőségű volt, és mélyreható hatást gyakorolt a közösségre és a programra. James művének címében szereplő minden egyes szó fontos szerepet töltött be a még ködös elméjű, épp kijózanodó Bill Wilson fejében is, amikor először megismerkedett a filozófussal. Ez mély visszhangot ébresztett Wilson elméjében. Nem véletlen, hogy mind William James, mind az Anonim Alkoholisták mozgalmát figyelmesen tanulmányozó, nem amerikai hallgatók felhívták a figyelmet mindkettő sajátos „amerikaiságára”.+

+ „közösség/program”: az AA tagjai következetesen és határozottan ellenzik az „szervezet” vagy „tanított hit” kifejezések használatát: amikor a tagságról vagy bármilyen külső struktúráról beszélnek, inkább a „közösség” kifejezést használják; az AA irodalomban szereplő, ott tanított vagy javasolt elvekre utalva pedig a „program” kifejezést részesítik előnyben. Ezt a használatot – és ezt a megkülönböztetést – ebben a tanulmányban fenntartjuk.

Akkoriban még Wilson természetesen nem tekintette sem Silkworthot, sem Jamest a forrásainak, mivel még mindig nagy hatással volt rá a reménytelen helyzetben lévő Ebby T. józansága; Bill ezért Ebby forrását tartotta a legfontosabbnak: így csatlakozott az Oxford-csoporthoz, és életre szóló barátságot kötött Samuel Shoemaker tiszteletessel, a Calvary Episkopális Templom plébánosával, aki a csoport fő szóvivője volt. Az Oxford-csoporton belül, Wilsonban az alkohol által elhomályosított, régóta dédelgetett vágya, hogy ő legyen az egyes számú személy, hamarosan újra felülkerekedett, és új társainak bejelentette, hogy a világ összes részegét kijózanítja.”

A Csoport tagjai nem voltak lenyűgözve. Közülük néhányan már próbáltak alkoholistákkal dolgozni, és az általános tapasztalatuk a mindennapi kudarc volt. Ennek ellenére eltűrték, sőt örömmel fogadták Wilson munkáját a körükben. Úgy gondolták, idővel ő is rájön majd, mennyire reménytelenek az alkoholisták. Remélték, hogy ekkor a lendületét és lelkesedését konstruktívabb irányba tudják terelni. Vártak, miközben igyekeztek Billbe még mélyebben beágyazni az elveiket és a módszereiket.

Mivel egy környékbeli kávézóban egy kisebb, alkoholproblémákkal küzdő csoport társaságában jobban érezte magát, mint az Oxford-csoport találkozóin, Wilson továbbra is fenntartotta velük a kapcsolatot. Néhányukat magával vitte a Clinton Streetre, hogy vele és a sokat magára vállaló Loisszal lakjanak együtt; hogy pontosan miért, azt ő maga sem tudta. Mégis egyre inkább az a érzés alakult ki benne, hogy azok az alkoholisták, akik a „piával” kapcsolatos megszállottságuk ellen küzdenek, látszólag nagyobb sikerrel járnak, ha olyanokkal töltik az idejüket, akik ugyanazzal a problémával küszködnek. Természetesen nem a piáról beszélgettek – elvégre ez volt az a megszállottság, amely ellen küzdöttek. Beszélgetésük a spirituális témákról szólt: az Oxford-csoport elveiről, a változás és a jóvátétel szükségességéről, illetve arról, hogyan dolgoznak azon, hogy teljesítsék a csoportnak a „négy abszolútumát” — az abszolút őszinteséget, az abszolút tisztaságot, az abszolút önzetlenséget és az abszolút szeretetet.

„Úgy tűnt látszólag nagyobb sikerrel járnak.” De a „nagyobb siker” nem bizonyult elég jónak. Billen kívül szinte mindenki újra berúgott. Lois Wilson – aki ekkor már a Loser áruházban dolgozott eladóként, hogy támogassa férje új szenvedélyét, és akinek otthonát időnként részeket lepték el – egy szelíd, de sorsdöntő javaslatot tett.

Érthető lenne, ha arra biztatná Billt, hogy hallgasson az Oxford-csoportbeli barátaira, és kerüljön közelebb a csoporthoz, és annak tiszteletre méltó törekvéseihez, amelyek a csoport különleges hivatásának számító, tiszteletre méltó emberek körében valósultak meg. Dr. Clark Burnham lányként bizonyára kényelmesebben érezte volna magát a Calvary-templom törzsvendégei között, mint a Stewart kávézó látogatói között. De ő – akármilyen is legyen az oka, akár a háttere, akár a temperamentuma – nem így érezte, és nem is ösztönözte Billt ebbe az irányba. Ahogy látta férje egyre növekvő frusztrációját a kudarcai miatt, Lois inkább azt javasolta, hogy Bill az egyik towns-i kórházi látogatása alkalmával ossza meg aggodalmait Dr. Silkworth-szel.

1935 áprilisának egyik napján ez meg is történt, és Silkworth természetesen azt is javasolhatta volna, amit Lois nem mondott: „Nézd Bill, Ebby és az Oxford-csoport eljuttatott téged idáig; miért nem adod át nekik a kormányt, és csinálod úgy, ahogy ők mondják? Kinek gondolod te magad, te aki épphogy kijózanodtál?” De nem tette. Az alkoholizmusról szerzett mély ismereteire támaszkodva az orvos pontosan az ellenkező irányba terelte Billt: „Nézd Bill, azért vagy sikertelen, mert prédikálsz az alkoholistáknak.” Silkworth rámutatott az Oxford-csoport abszolút elveinek – különösen az alkoholisták számára – ijesztő aspektusára, a „hirtelen megvilágosodás” élményének látszólagos furcsaságára és zavarba ejtő természetére, amit Bill minden potenciális tagjelöltnek elmesélt. Emlékeztette Wilsont arra, amit Bill maga is kiemelt neki William James kapcsán, és elmondta neki Dr. Jung Rowlandnak szóló üzenetét is.

„Bill [mondta nekem], fordítva ülsz a lovon. Először le kell csillapítanod ezeket az embereket. Mesélj nekik az orvosi szempontokról, és ne kíméld őket! Beszélj velük őszintén és egyértelműen arról a megszállottságról, amely az ivásra kényszeríti őket, valamint arról a fizikai érzékenységről vagy allergiáról, amelytől vagy megőrülnek vagy meghalnak, ha továbbra is isznak. Ha ezt egy alkoholista mondja egy másik alkoholistának, az talán mélyen megrendíti azokat a kemény egókat. Csak ezután kezdhetsz el kísérletezni a másik megoldással, azokkal az etikai elvekkel, amelyeket az Oxford-csoportoktól tanultál.”

Wilsonnak időre volt szüksége, hogy átgondolja a dolgokat. Emellett újabb frusztrációval is szembe kellett néznie. A családi barátok, akikből alig maradt néhány, kezdtek rosszindulatú gúnyos megjegyzéseket tenni a „misszionáriusi kísérleteiről”. Nem túl tapintatosan utaltak arra, hogy Lois helyzete romlott, mióta Bill kijózanodott. Korábban egy alkoholistát kellett eltartania; most pedig egy fanatikus tartott el, és soha nem tudhatta, hány részeget fog otthon találni amikor hazaér. Lois nem panaszkodott, neki Bill józansága volt az élete legfontosabb dolga, az egyetlen dolog, amiért mindig is dolgozott. Bill tudta ezt, de a megjegyzések mégis fájtak neki: egy igazi férfit nem a felesége tart el. Végül is egy ilyen életért lett józan?

Bill Wilson ismét elkezd járni a Wall Streetre. Május elején felmerült egy csekély esély. Az ohioi Akronban zajló képviseleti harc miatt szükség volt egy kis csoportra, amely agresszíven alkudozott a helyszínen, és Bill azonnal megragadta ezt a lehetőséget, hogy bizonyítsa képességeit. A képviseleti harc rövidnek bizonyult, és vereséggel végződött. A többiek csalódottan hagyták el Akront, de Wilson kitartása – és annak a tudata, hogy nincs munkahelye, ahová visszatérhetne – arra készítette, hogy maradjon, és keressen még egy utolsó kiskaput.

Bármelyik város magányos hely lehet egy utazó számára, és ez alól a szürke Akron sem volt kivétel. Május 11-én, anyák napja előtti szombaton, Wilson rosszkedvűen álldogált az akroni belvárosi Mayflower Hotel előcsarnokában. Fel-alá járkált. Az előcsarnok egyik végén a bár félhomályban csillogott, miközben a késő szombat délutáni mulatozók töltötték meg. A másik végén – amelyet Bill szinte észre sem vett – ott olvasható volt a szálloda templomjegyzéke. Ahogy Bill fel-alá járkált, a bárból áradó barátságos zsongás egyre hangosabbá vált, és kezdett hatni önsajnálkozó gondolataira. A meghatalmazási harcra gondolt – az általa remélt visszatérése a Wall Street-re kudarcba fulladt. Anyák napjára gondolt – édesanyja gyakorlatilag harminc évvel ezelőtt elhagyta őt – és arra, hogy Lois hogyan fogja megérteni, hogy nem tér vissza, hogy vele együtt legyenek ezen a napon?

„Istenem” – gondolta – „Megyek és iszok”; és ezzel a gondolattal vette kezdetét az Anonim Alkoholisták végső alapító pillanata. Wilson abban a pillanatban pánikba esett. Még soha korábban nem esett pánikba a gondolattól, hogy inna. Egy gondolat merült fel benne a közelmúltbeli intenzív élményei nyomán: „Szükségem van egy másik alkoholistára”, és Bill Wilson sarkon fordult, majd a bártól határozott léptekkel elindult a templom címjegyzéke felé.

Egy oxfordi csoport tagnak, és Sam Shoemaker barátjának a névjegyzékből való névválasztás egyszerűnek bizonyult: a felsorolt epizkopális lelkész Rev. Dr. Walter Tunks volt. A kétségbeesett Bill felhívta és elmesélte a történetét, majd arra kérte, hogy kapcsolják össze bármelyik akroni oxfordi csoporttaggal. Tunks tíz nevet tartalmazó listát adott neki, és Wilson elkezdett telefonálni. Már a lista utolsó nevéhez, Norman Sheppardhoz ért, mire talált valakit, aki úgy tűnt, megérti az aggodalmát és kétségbeesését. Nem, mondta Sheppard Billnek, ő maga nem alkoholista, és igazából nem is ismer alkoholistákat, de egy barátja, Henrietta Seiberling asszony talán többet tudna segíteni. Szörnyen félve, hiszen a telefonfülkéből Wilson egy pillantást vetett a bár felé, és épp az előbb azon kapta magát azon, hogy talán egy ital – csak egy – megkönnyítené ezt az utolsó hívást, Bill felhívta a nő számát. A

telefonba válaszoló, lágy déli akcentusú hangnak hevesen előadta története kezdetét: „Az Oxford-csoport tagja vagyok, és egy new york-i részeges.

Henrietta Seiberling, a Vassar College diplomása és a Goodyear Rubber Company alapítójának és egykori elnökének a menyje, aki nem volt alkoholista. Az Oxford-csoport elkötelezett híve volt, és fiatal élete elmúlt két évét egyetlen célnak szentelte: Dr. Robert Holbrook Smith kijózanítására, aki egy neves akroni sebész – és a felesége a közeli barátnője volt. Ő mutatta be a Smith házaspárt az akroni Oxford-csoportnak, egy olyan körnek, amely nagyrészt Harvey Firestone munkájának köszönhetően jött létre. Ezekben az időkben, magánimáiban Seiberling asszony „útmutatást” kapott az alkoholista sebész ügyében: „Bobnak egy csepp alkoholhoz sem szabad nyúlnia.” Ezt megosztotta az orvossal, de ez nem sokat számított. „Henrietta” – válaszolta a férfi. „Nem értem ezt a dolgot [az alkoholizmust]. Senki sem érti.” Így történt, hogy amikor Henrietta Seiberling meghallotta Bill Wilson kétségbeesett hangját és furcsa mondanivalóját a telefonon, ez a művelt, hívő asszony nem habozott. Első gondolata az volt: „Ez mennyei manna.”, és meghívta Billt, hogy látogassa meg otthonában, a Seiberling-házban.+

+ Az „**iránymutatás**” az Oxford-csoport számára egy szakmai kifejezés volt. Isten irányítására utalt az adott személy életében, és ezt egyértelműen az imádság utáni csendes pillanatokban keresték. Bár ezt nem úgy mint egy „hang” értelmezték, de ez volt a szokásos értelmezés. Az aki „útmutatást” kapott, az általában biztos volt abban, hogy az Istentől származik, de ennek a felfogásnak a visszaélései miatt az Oxford-csoport az 1930-as évek elejétől kezdve az „útmutatás ellenőrzését” javasolta: a kapott „útmutatást” meg kellett „osztani” a csoport tagjaival, hogy azok (saját „útmutatásuk” hatására) tanácsot adhassanak arra vonatkozóan, hogy az „útmutatás” valóban Istentől származik-e vagy sem. A harmincas évek közepétől a végéig a Csoport megállapodott abban, hogy a valódi „**iránymutatás**” kritériumaként a „**négy abszolút elv**” betartását határozza meg – az abszolút önzetlenség, az abszolút őszinteség, az abszolút tisztaság és az abszolút szeretet.

Wilson elment, elmesélte a történetét Henriettának, és tőle hallott valamit „Bob doktróról”, ahogyan az Oxford-csoportban hívták. Billt tájékoztatták, hogy Bob doktor kipróbált minden orvosi gyógymódot és minden vallási megközelítést, beleértve az Oxford-csoportot is, és mégsem tudott józan maradni. „Szeretnél beszélni vele?” – kérdezte Henrietta. Természetesen, ugyanis Bill ezért jött, így a Smith házaspárt – Dr. Bobot és feleségét, Anne-t – meghívták, hogy másnap délután látogassák meg Henrietta Seiberlinget és a New Yorkból érkezett, furcsa Oxford-csoportbeli vendégét. „A következő délután”, bár Henrietta azonnal felhívta Anne-t, hogy meghívja őket, miután meghallgatta Bill történetét, Dr. Smith éppen abban a pillanatban eszméletlenül feküdt az étkezőasztal alatt, olyan „elnyűtt” állapotban, mint az anyák napi virág, amelyet épp akkor tett óvatosan az asztalra.

Vasárnap délután pontosan öt órakor a Smith család megjelent Henrietta Seiberling házában. Bill Wilson a nap nagy részét azzal töltötte, hogy elmélkedett Dr. Silkworth tanácsán: „Először le kell törnöd ezeket az embereket. Szóval hozd fel nekik az orvosi témát, és tedd azt keményen.” Rendben, gondolta Bill, de most itt állt, és épp egy orvossal készült beszélni. Mit mondhatna ő, Bill Wilson, Doctor Bob Smithnek?

Egy pillantást vetett a bemutatkozáskor rángatózó, remegő sebészre, és ez azonnal megoldotta Bill problémáját, hogy mit is mondjon először. „Biztosan rettenetesen szomjas vagy, de azt mondom, először beszéljünk egy kicsit – nem lesz hosszú.” Átmentek egy másik helyiségbe, és Wilson elmesélte Smithnek az alkohollal kapcsolatos tapasztalatait: a reményeket, az ígéreteket és mindkettő kudarcát; a szállodai szobákban zajló ivászatokat és a fájdalmas elvonásokat; felesége szerető gondoskodását és azt, hogy munkát kellett vállalnia, hogy eltartsa az alkoholista férjét. Amikor Dr. Silkworth diagnózisához ért – a megszállottsághoz, a kényszerhez és a fizikai allergiához – Bill „nem beszélt mellé”. Aztán elmesélte Ehby látogatását és annak egyszerű üzenetét: „Mutasd meg a hitedet, és cselekedeteimmel megmutatom az enyémet.”

Dr. Bob Smith egy magas, egyenes tartású, szigorú arcú férfi volt, aki keret nélküli szemüvegén keresztül figyelte Bill Wilsont, miközben elbűvölve hallgatta. Amikor a sebész beleegyezett, hogy meglátogatja Henriettát, kicsikarta a feleségéből azt az ígéretet, hogy nem maradnak tovább tizenöt percnél. De most többet akart hallani ettől az embertől. Igen, itt van valaki, aki tényleg tudja, miről van szó! Ez a New York-i idegen „már járt ott”. Érezte a kényszeres megszállottságot, az elvonási tünetek borzalmait, a kudarc miatti önutálatot – mindazt, amit ő maga, Dr. Robert Smith is átélt, és éppen most is átéli, miközben hallgatta.

Valami történt Bobban. Egyke volt, és csak harminchat éves korában, miután már jócskán belemerült az alkoholizmusba, nősült meg. Dr. Bob Smith meggyőződött egy elvéről, és egész életét ennek az elvnek szentelte, hogy senki nem tudta igazán megérteni őt. Voltak gyerekkori barátai, egyetemi társai, tiszteletteljes kollégái, egy odaadó felesége, valamint az Oxford-csoport tagjainak köre. Egyikük sem hallotta soha Dr. Bobot magáról beszélni. Rájuk, vermontiakra jellemző a veleszületett hallgatagság – néhányan még viccelődtek is ezen egymás között. Számára azonban ez a mély meggyőződés magányos fájdalma volt, hogy senki nem fogja, és nem is tudja megérteni őt – és ez egyáltalán nem volt vicces – főleg akkor nem – amikor az alkohol alattomos vigaszába merült.

De itt volt valaki aki megértette, legalábbis úgy nézett ki. Ez az idegen, New York-ból, nem tett fel kérdéseket és nem tartott kioktató beszédet; nem mondta, hogy „meg kell tenned”, sőt még azt sem, hogy „csináljuk”. Egyszerűen csak elmesélte a lehangoló, de lenyűgöző tényeket magáról, a saját alkoholizmusáról. És a végén amikor Wilson felállt, hogy befejezze a beszélgetést megköszönte Dr. Smithnek, hogy meghallgatta. „Azért hívtam fel Henriettát, mert szükségem volt egy másik alkoholistára. Szükségem volt rád Bob, valószínűleg sokkal inkább, mint amennyire neked valaha is szükséged lesz rám. Szóval, nagyon szépen köszönöm, hogy végighallgattál. Most már tudom, hogy nem fogok inni, és ezért hálás vagyok neked.” Amíg Bill történetét hallgatta, Bob időnként bólintott, és azt motyogta: „Igen, olyan, mint én, pont olyan, mint én.” Most már nem bírta tovább a feszültséget. Meghallgatta Bill történetét, és most az isten szerelmére, ez a „new yorki rumfüggő” is meg fogja hallgatni az övét. Élete során először Dr. Bob Smith megnyitotta a szívét.

Robert Holbrook Smith 1879. augusztus 8-án született St. Johnsburyben, Vermont államban. A szülők, akik a helyi közösségben és az egyházi életben is kiemelkedő szerepet játszottak, egyetlen gyerekként Bobot szigorúan nevelték, de már kora gyermekkortól lázadásra és engedetlenségre utaló jeleket mutatott. Talán éppen ezért volt különösen népszerű kortársai körében. Smith emlékei szerint kilencéves korában kóstolta meg először az alkoholt, amikor egy bokrok alá rejtett kancsót talált. Már akkor is tetszett neki az amit az ital váltott ki belőle: „tetszett neki az érzés”.

Miután elvégezte a St. Johnsbury középiskolát, Bob Dartmouthban kezdte meg egyetemi tanulmányait. Megszabadulva szülei felügyeletétől a fiatal Smith megvalósította gyerekkori fogadalmát. Fiúként mélyen neheztelt amiért a templomba, a vasárnapi iskolába és a Christian Endeavor gyülekezetbe járásra kényszerítették. Elhatározta, hogy amikor végre megszabadul a szülői uralomtól, soha többé nem teszi be a lábát egy templomba sem. Ezt az ígéretét negyven éven át betartotta. A Dartmouth-i élet egyéb örömeit is tartogatott számára: az egyetem sörívő bajnokaként szerzett magának hírnevet a campuson. Az érettségi után Smith három évet töltött az üzleti világ megismerésével. Mivel azonban orvos akart lenni, végül Bob beiratkozott a Michigan Egyetem orvostudományi előkészítő programjára, ahol hamarosan az egyetem egyik legnépszerűbb ivószövetségének kiemelt tagjává választották.

Ann Arborban valami kezdett változni benne. Bizonyára nem az ivás iránti vágya: „az erősebb volt, mint valaha.” De Smith, aki oly gyakran dicsekedett azzal, hogy soha nem másnapos, reggelenként remegéssel ébredt. Az élete egy nagy tivornya volt, egyik a másik után. Bob abbahagyta az iskolát,

hogy leszokjon az alkohorról, majd úgy döntött, visszatér, csak hogy kiderült, a tanári kar másképp gondolta. Átiratkozott a chicagói Rush Orvostudományi Egyetemre, de az ivászatok folytatódtak. Valahogy mégis sikerült két próbaidőszakon keresztül józannak maradnia, így megszerezte orvosi diplomáját, sőt egy különösen vonzó gyakornoki állást is az ohioi Akron városi kórházban. Körülbelül két éven át a fiatal Dr. Smith annyira elfoglalt volt, hogy nem ivott. Aztán „gyomorproblémái” jelentkeztek, és az ivászat, valamint a részegeskedés újra elkezdődött. Legalább tucatszor jelentkezett be különböző szanatóriumokba (Wilson igyekezett odafigyelni a helyes többes számra), de hiába. Végül apja újabb orvost küldött Akronba, és a teljesen megrémült Dr. Bob Smith két hónapot töltött St. Johnsburyben, ahol csendben sírva aludt el abban az ágyban, amelyben született.

A Tizenhatalcadik módosítás elfogadása reményt hozott. Ha nem jutott hozzá, nem is ihatott. Hamarosan megismerte a „Nagy Amerikai Kísérlet” valós körülményeit, és néhány, kevésbé kellemes dolgot magáról is. A kormány orvosi indokokból engedélyezte az orvosok számára az alkoholhoz való hozzáférést. Dr. Bob, aki mindig is szent kötelességnek tartotta hivatását, elkezdett a telefonkönyvben turkálni, véletlenszerűen kiválasztott neveket, és olyan recepteket írt ki, amelyekkel egy pint whiskyt adhatott magának. Smith-nek kétfajta fóbiája alakult ki, félt, hogy nem tud aludni, és attól, hogy elfogy az alkohol. Élete egy örökös körforgássá vált: józan maradt, hogy elég pénzt keressen a részegséghez, berúgott, hogy elaludhasson, nyugtatókat szedett, hogy csillapítsa az idegességét, józan maradt, pénzt keresett, berúgott...

Tizenhét évig tartott ez a rémálomszerű élet. Felesége Anne, és két gyermekük a betartatlan ígérek között éltek. Mivel nem voltak hajlandók találkozni barátaikkal, csupán az alapvető szükségleteikre szorítkoztak. Még a nagy gazdasági válság szomorú éveiben is egyre kevesebb beteg volt hajlandó rábízni a testét egy olyan sebészre, akinek remegtek a kezei. Bob proktológus volt, habár látta a humoros oldalát, nem igazán értékelte azt a megjegyzést, amelyet egy nap a kórházban hallott, amikor kinyílt a lift ajtaja: „Ha Smith doktorhoz mész, akkor tényleg elég bátor vagy!”

Valamikor 1932 végén Delphine Webber a Smith család egyik barátja – aki az akroni gumiipari elit családok közül azon kevesek közé tartozott, akik Harvey Firestone kezdeti lelkesedése után is kitartottak az Oxford-csoport mellett – felhívta Henrietta Seiberlinget – és arra bízta, hogy „Valamit tenni kell Dr. Smith ügyében – tudod, az ivászata miatt.” Henrietta nem tudott erről, de miután imádkozott útmutatásért, felhívta barátnőjét Anne Smith-t, – anélkül, hogy megemlítette volna az alkoholproblémát – kérte, hogy hozza el Bobot az Oxford-csoport találkozóira. Henrietta biztos volt benne, hogy mikor eljön a megfelelő idő, a további „útmutatás” irányt fog mutatni neki a következő lépésekhez.

Dr. Bob, aki bűnösnek érezte magát amiatt, hogy az alkoholizálása megfosztotta feleségét a baráti társaságtól, lelkesen elfogadta a meghívást. Amikor azonban megtudta, hogy ez az új csoport valamilyen spirituális természetű, kezdeti lelkesedése alábbhagyott. A sebész mégis vonzónak találta új ismerősei nyugalma, egészségi állapotát és boldogságát. Megérezte, hogy birtokolnak valami olyat ami neki nincs, és elhatározta, hogy megvizsgálja ezt – mint a vallási filozófiák objektív tanulmányozója. Az elkövetkező két és fél évben Bob részt vett a gyűléseiken, csatlakozott a gyakorlataikhoz – és továbbra is rendszeresen berúgott. Az igazság az, hogy a Csoport valóban lenyűgözte őt. A vallásfilozófia régóta a hobbija volt, és sokat olvasott a Szentírásból, spirituális és áhítatos könyvekből, valamint a szentek életéről. Sajnos úgy tűnt, hogy a legjobb ötletei csak akkor jöttek, amikor jól be volt rúgva, és másnapra mindig elfelejtette őket.

Amikor az önirónikus humorral fűszerezett történetével befejezte a beszámolót, és figyelte, hogy Bill „megértette-e”, Dr. Bob Smith-nek hirtelen kezdett világossá válni valami. Először lassan, majd hirtelen minden világossá vált, és megértette, hogy Bill Wilsonnak éppen azzal az eszközzel – az Oxford-

csoporttal – sikerült kordában tartania az alkoholproblémáját, amelyet Bob maga is megpróbált alkalmazni... de volt egy különbség. „A spirituális megközelítés éppoly haszontalan, mint bármelyik másik, ha úgy szívtad magadba, mint egy szivacs, és magadban tartottad.” Az élet célja nem az volt, hogy „kapj”, hanem hogy „adj”: annak ellenére, hogy sokat foglalkozott a vallással és a filozófiával, Dr. Smith eddig soha nem vette észre ezt az egyszerű és most már nyilvánvaló ténytet.

Már közeledett az éjfélet, és Dr. Bob azon vágya, hogy beszéljen, felülkerekedett az alkohol iránti megszállottságán. Meghívta Billt, hogy jöjjenek el máskor is, és így kezdődött el a háromhetes, intenzív Oxford-csoportos élet. Bill Wilson mély tisztelettel tekintett Dr. Bob „szellemi tudására”, és nagyra értékelte Anne Smith útmutatását, amikor az asszony minden reggel kellemes hangján felolvasta és értelmezte a keresztény Szentírást és az Oxford-csoport imakönyveit. Bob és Anne csak annyit tudtak, hogy amióta Bill eljött hozzájuk, a doktor nem ivott, és nem is vágyott rá.

Június elején Dr. Smith felvetett egy kérdést. Eljött az ideje az éves orvosi kongresszusnak, amelyet abban az évben Atlantic Cityben tartottak. Bob eddig mindig részt vett rajta, és remélte, hogy idén is így lesz, de Anne tartott attól, hogy messze kerül tőle és Billtől, és – bizonyos értelemben – ő is így érezte. Mit gondolt erről Bill? Egyrészt Bill Wilson ritkán válaszolt közvetlenül a kérdésekre, különösen akkor, ha mások életét érintették. Másrészt a véleménye szinte soha nem volt mélyen elrejtve azok között a kiegészítő tények vagy további kérdések között, amelyeket megfontolásra terjesztett elő. „Nos, meg kell tanulni élni egy olyan világban amelyben ott az alkohol. Mit gondolsz, mikor állsz készen arra, hogy elkezdj praktizálni?”

Tehát Dr. Bob Atlantic Citybe utazott, és több napig semmi hír nem érkezett róla, majd az egyik reggel a rendelőjében dolgozó nővér telefonált. A nővér aznap reggel négykor szedte össze az orvost a vasútállomáson: részeg volt. Anne és Bill hazavitték Bobot, majd ágyba fektették, és ekkor tudták meg, hogy három nappal később egy életfontosságú műtétet kell elvégeznie. A felesége és az új barátja éjjel-nappal Dr. Bob mellett virrasztottak, és fokozatosan csökkentették az adagját, hogy minimálisra csökkentsék az elvonási tüneteket. A műtét napjának reggelén Bob remegve ébredt: „Bill” – mondta – „meg fogom csinálni.” Wilson azt hitte, a műtétre utal, de Smith leintette. „Nem” – mondta – „arra a dologra gondolok, amiről eddig beszéltünk.”

Anne és Bill elvitték Bobot a kórházba, miközben kiszállt az autóból, Wilson átadott a sebésznek egy üveg sört – hogy megnyugtassa az idegeit és a kezét, hogy tudja tartani a szikét. Miután a doktort magára hagyták, hogy megtegye, amit szükségesnek tartott, visszatértek a Smith-házba az Ardmore Avenue-ra és várakoztak. Számátalan forgatókönyv futott át az agyukon, de ezek közül alig volt néhány, amelyik megnyugtató lett volna.

Elmúlt a délit, és a délután is egyre csak telt: még mindig nem érkezett hír Dr. Bobtól. Egyáltalán sikerült elvégeznie a műtétet? Ha megpróbálta, mi történt? Lehet, hogy sikerült, és nagy megkönnyebbülés hevében jól berúgott? Ez utóbbi tűnt a *legvalószínűbbnek*. Végül, késő délután megcsörrent a telefon. Bob volt az? Vagy a kórház? Vagy esetleg a rendőrség? Talán csak azok tudják igazán, akik éltek már együtt át egy illet alkoholistával és szerették őt, hogy milyen mélységes a keveredés a remény és a félelem között, amely meghatározta azt a szokásos reakciót, amellyel Anne Smith felkelt, hogy fogadja a nyugtalanító csengő szót.

Bob volt az. A műtét jól sikerült, és gyorsan véget ért. Miután megszűnt a szörnyű feszültség, és felidézve mindazt, amit Bill-el folytatott beszélgetéseiből tanult, azzal az elhatározással hagyta el a kórházat, hogy úgy fog élni, ahogyan azt az elmúlt két és fél évben az Oxford-csoporttal való találkozásai során megtanulta. Először hitelezőit, majd azokat látogatta meg, akiket viselkedésével megsértett. Dr. Bob Smith bejárta az összes érintettet, mindegyiküknek őszintén bevallotta, amit a

saját állapotáról, a betegségéről tudott; majd minden esetben megígérte, hogy kárpótlást nyújt, és elkezdte megtervezni a gyakorlati programot.

Ez a dátum június 10-e volt. A „Mérőföldkövek az A.A. történetében” című összefoglaló lakonikusan rögzítette az esemény jelentőségét: „1935. június 10.: Dr. Bob utolsó ivása. Az Anonim Alkoholisták közössége megalakul.”

A négy „alapító pillanat” az Anonim Alkoholisták közösségének és eszméjének történetében a következők voltak: Dr. Carl Gustav Jung 1931-es beszélgetése Rowland H.-al; Ebby T. 1934. november végi látogatása Bill Wilsonnál; Wilson „spirituális megtapasztalása” és William James könyvének a felfedezése a Towns Kórházban 1934. december közepén; valamint Wilson és Dr. Bob Smith közötti párbeszéd 1935 májusában és júniusában, amelynek csúcspontja az imént leírt, végleges és megörökített „alapító pillanat” volt. Mielőtt megvizsgálánk, mi történt ezzel az ötlettel ebben a közösségben, hogyan alakultak és fejlődtek ki, hogyan vált esedékessé és terjedt el, helyénvaló az ötletet magát közelebbről, alaposabban és elemzően megvizsgálni.

Az Anonim Alkoholisták közössége – a szervezet – mindig is azt hirdette, hogy a programjának gyökerei kétrétűek. Az A.A. úgy tekintett magára, mint az „orvostudomány” és a „vallás” között átívelő hidra, amelynek állításában volt némi történelmi megalapozottság és szélesebb körű stratégiai érték. Az „orvostudomány” és a „vallás” azonban rendkívül átfogó kifejezések voltak, amelyek a történelem tükrében nyerték el konkrét jelentésüket.

Az A.A. alapgondolatának forrásai komplex módon fonódtak össze a négy, kifejezetten „vallási vagy spirituális tapasztalat” és „megújulás” néven vizsgált alapító történésben. Dr. Jung például beszélt a „mélyreható csőd” kifejezésről, amely inkább tőle származott, mint William Jamestől. James hozzájárulása az volt, hogy megerősítette és egyértelművé tette a spirituális tapasztalat/változás szükségességét, és elsődlegesen azt tanította, hogy ennek útjai – és gyökerei – sokfélék lehetnek.

Az egyik fő oka annak, hogy Jung ennyire hangsúlyozta a változás szükségességét, abban rejlett, hogy a zürichi pszichiáter az alkoholizmust orvosi szempontból reménytelennek tartotta. Wilson azonban ezt a koncepciót közvetlenül Dr. Silkworth-től vette át, az „alkoholizmus betegség koncepciójával” összekapcsolva. Az, hogy Wilson – az egészségügyi szakemberek iránti bizalmatlansága miatt – elkerülte a betegség kifejezést; azt, hogy az alkoholizmus mint betegség, hosszú múltra tekint vissza; valamint azt, hogy a „fizikai allergia” és a „mentális megszállottság” Silkworth-féle fogalmait a későbbi biokémiai és pszichiátriai kutatók általánosan elutasították: ezek a szempontok irrelevánsak voltak.

Ezek mind „külső ügyek”. Az Anonim Alkoholisták alapgondolata elsősorban az alkoholizmus állapotának *reménytelenségére* vonatkozó koncepció volt. Az, hogy a 20. század közepi Amerikában a legtöbb ember ezt a reménytelenséget leginkább a „betegség”, „rosszullét” vagy „kór” kifejezésekkel tudta leginkább megérteni, az történelmi kontextusból fakadt, és ez inkább a kultúráról árult el többet, mint magáról az Anonim Alkoholistákról.

Az A.A. alapgondolatának második aspektusa az volt, hogy a csőd ebből a reménytelenség érzésből fakadt. Az Anonim Alkoholisták körében kialakuló szlengben – amely nyelv a rejtélyesből a rendkívül élénk kifejezésmód felé haladt – a csőd kifejezést a *mélypont* váltotta fel.

A *változás* – az A.A. alapgondolatának harmadik aspektusa – egy olyan fogalom volt, amelyet inkább elkerültek. A koncepció mélyreható valósága azonban elkerülhetetlen volt: a „mélypont” egyértelműen arra utalt, hogy létezik valami „magasabb” is. A legnyilvánvalóbb értelemben az Anonim Alkoholistáknál a változás élménye az ivásból a józanságba való átmenetet, az aktív alkoholizmus állapotából a „józanság” néven ismert komplet életmód felé való fordulatot jelentette. Alapjaiban

ebből a romboló, teljes mértékben önközpontú gondolkodásmódból a négy alapfogalom negyedik aspektusához való áttérésről volt szó: a konstruktív, kreatív a *teljes emberi együttműködés* másokkal.

Az Anonim Alkoholisták tehát magát az *alkoholista* fogalmat ajánlotta fel, mintsem az *alkoholizmus* megértését. Már a kézikönyv címe is – különösen annak első, helyesírási hibával ellátott változatában, az *Alcoholic's Anonymous*-ban – arról tanúskodott, hogy a közvetlen figyelem középpontjában inkább az alkoholista állt, nem pedig az alkoholizmus.” És mi volt az alkoholista alapkonceptiója? „Az önzés – önközpontúság! Úgy véljük, ez a bajaink gyökere... Az alkoholista az önfejűség szélsőséges példája...” Az igény, hogy kiszabaduljunk a szűk látókörű énünk magánbörtönéből, az egyik olyan téma, amely az emberiség minden nagy vallásának alapját képezi, és amelyben megnyilvánul. Az, hogy az emberi életnek csak akkor van értelme, végső értelme – ha másokért – vagy egy Másikért éljük – úgy tűnik, egy lehetséges módja annak, hogy megértsük a „vallásosnak” nevezett emberi tapasztalat mély egységét, valamint a mélyreható sokféleségét is. Úgy tűnik, az egyéni vágyainak határainak leküzdésére való törekvés az emberi létezés alapvető eleme.

Ez az elképzelés minden bizonnyal tartalmazta Carl Jung és William James szellemiségét, amelyet Ebby T. közvetített William Griffith Wilsonnak, majd onnan az Anonim Alkoholistáknak; ő maga pedig Billnél tett látogatása során élte meg ezt a szellemiséget. Szavakban Ebby az érzelmi csőd üzenetét és a változás szükségességének az üzenetét vitte el; de pusztán azzal, hogy ott volt, jelenléte maga hordozta ezt az üzenetet, és egyúttal azt is hirdette, hogy az embernek *tennie* kell valamit – tenni másokért –, ahhoz, hogy *józan* maradjon. Abban a pillanatban, amikor Wilson rájött, hogy az újfajta nyugtalanságának hátterében az a felismerés állt – amely arra készítette, még akkor is ha cinikus szemmel, de vizsgálja meg az Oxford-csoportot –, miszerint „az egyik alkoholista beszélt a másikkal”, az Anonim Alkoholisták alapgondolata latens formában megszületett.

Ehhez az gondolathoz, amelynek elemei mindkettőjük számára bőségesen jelen voltak, Bill Wilson és Dr. Bob Smith hozzáadtak egy stílust, amelynek közvetlen forrása a Wilson és Dr. Silkworth között 1935 áprilisában lezajlott beszélgetés volt. Silkworth azt tanácsolta Wilsonnak, hogy ne beszéljen többé „abszolútumokról” és a „spirituális tapasztalatairól”, hanem „először törje meg ezeket az embereket, beszéljen nekik az orvosi megközelítésről, és mindezt keményen”. A körülmények úgy hozták, hogy Bill Wilson ezután egy orvoshoz látogatott el az üzenetével, és ahelyett, hogy orvostudományt hirdetne volna egy orvosnak, tovább finomította a Silkworth által javasolt stílust. Wilson a reménytelenségről *beszélt*, ahelyett, hogy megtérésre buzdított volna, és saját történetét, saját tapasztalatait, saját életének konkrét tényeit felhasználva *mesélt*, ahelyett, hogy elvont elméleteket vagy akár tudományos tényeket sorolt volna fel.

Miközben 1935. május 12-én este a Seiberling házában az egyik oldalsó szalonban ült, Bill előadta Dr. Bobnak egy alapgondolat négy aspektusát. A teljesen reménytelen, teljesen megtört, változásra és másokra szoruló alkoholista nyilvánvalóan nem volt tökéletes, *nem volt Isten*.

Aligha lehetett ez mélyreható vagy eredeti gondolat, de Bill Wilson előadásmódja adott ennek az üzenetnek elegendő lendületet ahhoz, hogy eljusson Dr. Bob Smith alkoholba áztatott elméjéhez és szívéhez – igaz, egy hónapos késéssel. Wilson lényegében *magával a pusztá jelenlétével* azt fejezte ki, hogy: „Te, mint aktív alkoholista, nem vagy Isten, ahogyan én sem voltam Isten, amikor még ittam.”, és most sem vagyok Isten, mint józan alkoholista. Még mindig szükségem van másokra, de most azért van szükségem rájuk, mert van mit adnom. Pontosan *azért*, mert elfogadom az alkoholizmusomat, a gyengeségemet, a korlátaimat, rájöttem, hogy van mit adnom – van mit adnom éppen ebből a korlátból fakadóan. Így tehát én *sem vagyok Isten*: hanem *valaki* vagyok; én vagyok az, aki úgy találja, hogy ez a teljességre szóló meghívás, és az ahhoz vezető lehetőség éppen a korlátaim gyengeségéből fakad. És az alkoholista, Bob számára ezt jelentette a józanságot – és az életet.”

(Az itt olvasható fejezet Ernest Kurtz *Nem-Isten* című könyvéből lett fordítva. A könyv Hazelden által lett kiadva)